

RITMESTER FRIIS'S KASKET

Tekst & billeder: Kaj Jensen

I efteråret 2022, fik jeg igennem mit frivillige arbejde i museumsverdenen en henvendelse fra Dragonmuseet i Holstebro, om jeg kunne være behjælpelig med at renovere et par af museets gamle dragonhjelme. Det sagde jeg naturligvis ja til, og i forbindelse med restaureringsarbejdet kom det på tale, at dragonhjelmene, der hænger som kaserneudsmykning, også kunne trænge til lidt kærlig pleje og vedligeholdelse. Efter lidt betænkningstid sagde jeg også ja til det, dog uden at vide, at jeg skulle komme i kontakt med et klenodie med mere end 200 års militærhistorisk baggrund.

Casque model 1813-1842
TV. før, og TH. efter reovering

Der er her tale om en af de første danske dragonhjelme fra begyndelsen af 1800-tallet, og selvom den aktuelle hjelm er blevet modificeret med årene, bl.a. med en nyere type sol i forhold til den oprindelige model, så er der tale om en meget sjælden dragonhjelm, hvoraf der kun er ganske få tilbage i dag. Denne model, er faktisk den næstældste danske dragonhjelm overhovedet.

For at forstå hjelmens franske navn, så er det vigtigt at vide, at hjelmen er fabrikeret efter en tilsvarende militærhjelm af fransk oprindelse. Desuden var det også almindeligt, at den danske adel og samfundets øvrige "spidser", talte enten fransk eller tysk i starten af 1800-tallet.

Casque betyder noget i retning af kasket eller baret. Casque M/1813 blev udfaset af rytteriet i 1842, hvor den blev afløst af dragonhjelm M/1842, den såkaldte messinghjelm. Derfor betegnelsen M/1813-1842.

Historien tog en ny drejning, da jeg fik rensset det lille messingskilt, der sidder på indersiden af skyggen, så jeg kunne læse, hvad der stod på det. Da må jeg indrømme, at historien igen løb af med mig - for hvem var Ritmester Friis?

Johannes Friis er født på Aarhus-kanten i 1795 og efter afslutningen af sin soldatertid, købte han i 1826 som blot 31-årig, herregården "Lyngbygaard Gods", nær landsbyen Lyngby vest for Aarhus. Under sin soldatertid i hæren havde han gjort tjeneste i Prins Frederik Ferdinands Dragonregiment (1808-1842) og sluttede sin militære karriere som ritmester.

Messingskiltet, der er monteret på indersiden af skyggen

Som ejer af Lyngbygaard Gods, havde Friis i midten af 1800-tallet flere tunge økonomiposter ved Aarhus amt. Han var to gange i 1850-60'erne medlem af Landstinget (Folketinget). Som godsejer var han også blevet udnævnt som kongelig Hofjægermester.

Han er afgang ved døden i 1877, 82 år gammel. Graden ritmester, kan vel nærmest sidestilles med Majorgraden i dag, altså i tjenestefunktionen som eskadronschef.

Selve godset Lyngbygaard er også historisk interessant, fordi det var general Olaf Ryes hovedkvarter i 1849 under Den Første Slesvigske Krig. Generalen og ritmesteren kendte hinanden fra deres tidligere tjenestetid, og på gårdspladsen står der den dag i dag en kæmpe blodbøg, som er plantet der til minde om general Rye og de lokale begivenhederne under treårskrigen.

Prins Frederik Ferdinand 1792-1863
Litografi fra 1850erne

HKH Prins Frederik Ferdinand er født i 1792, hvor han havde en ret omtumlet og lidt sørgelig opvækst ved kongehuset. Familien måtte flygte fra en skorstensbrand på Christiansborg Slot i 1794, hvor slottet totalt nedbrændte. På grund af sygdom mistede han som barn begge sine forældre. Derfor blev Prins Ferdinand opfostret hos den daværende Kronprins Frederik.

På sin konfirmationsdag i 1808 blev Prins Ferdinand, af Kong Frederik d. VI, udnævnt til oberst og samtidig chef for Sjællandske Dragonregiment. Ved denne udnævnelse blev regimentet omdøbt til at hedde "Prins Frederik Ferdinands Dragonregiment" (PFD) med garnison på Falster og på Sjælland. PFD blev i starten af 1800-tallet indsat flere steder i Slesvig Holsten og også som besættelsesmagt i Frankrig efter Napoleonskrigene. Dog ikke med den meget unge oberst som chef, men ledet af en ældre oberst som regimentskommandør. Ved hærloven fra 1816 ændrede regimentet navn til Prins Frederik Ferdinands Regiments lette dragoner og blev forlagt til Aarhus i 1819. Fra 1842 ændrede regimentet igen navn til 3. Dragonregiment (3. DR), med fast garnison i Aarhus.

Regimentshistorie

Prins Frederik Ferdinands Dragonregiment (1808-1816).

Prins Frederik Ferdinands Regiment lette Dragoner (1816-1842).

Overgået til 3. Dragonregiment (DR) fra 1842.

3. og 5. DR blev nedlagt i 1932, hvor de sammenlagt ændrede navn til Jydske Dragonregiment.

På farveplancherne til højre fra Chr. V. Bruuns bog "Danske Uniformer 1837", vises to Prins Ferdinands Dragoner. TV. Korporal og TH. Officer.

Bemærk at begge dragoner bærer Casque M/1813 og hvis man kikker godt efter, kan man ane at korporalens Casque er forsynet med bogstaverne PFD i solens centerskive.

Nærlæser man teksten på messingpladen i Friis' hjelm, og det faktum at Casquen bliver udfaset af rytteriet i 1842 og 3. DR blev oprettet i 1842, så kan vi vel konkludere, at Ritmesterens hjelm er ca. 200 år gammel. Så et serviceeftersyn og fjernelsen af tobaksrøgens gullige farve var vel ikke for meget.

Kilder:

Chr. V. Bruuns bog "Danske Uniformer 1837".

VHS-tidsskrift, bind 42, nr. 4 - maj 2009.

